

Αξιολόγηση των οίκων και προοπτικές της οικονομίας

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Η εμπιστοσύνη κτιζείται δύσκολα και γκρεμίζεται εύκολα. Αν αυτό ισχύει γενικά, ισχύει σίγουρα για οικονομίες με ιστορικό χαμηλών επιδόσεων. Η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε τις τελευταίες δεκαετίες με χαμηλότερους ρυθμούς και ασθενέστερη ανταγωνιστικότητα από τις περισσότερες άλλες ευρωπαϊκές. Η πορεία της ήταν συμφύτη με τάσεις δημιουργίας ελλειμμάτων στο δημόσιο ταμείο και στο εξωτερικό ισοζύγιο. Με την είσοδο στην Ευρωζώνη, ενισχύθηκαν ο δημόσιος δανεισμός και η κατανάλωση περισσότερο από τις παραγωγικές επενδύσεις. Η κρίση χρέους την έπιπλε βαρύτερα από κάθε άλλη οικονομία της ευρωπαϊκής περιφέρειας και τα προγράμματα προσφορμής κράτησαν πολύ περισσότερο από ό,τι αρχικά ήταν αναγκαίο. Μπορεί μια τέτοια οικονομία να αλλάξει συστηματικά πορεία τα επόμενα χρόνια, αναδεικνύοντας τα ισχυρά της πλεονεκτήματα;

Η αναβάθμιση του αξιόχρεου του ελληνικού Δημοσίου, με την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας αυτό το διάστημα από τους διεθνείς οίκους, είναι ορόσημο υψηλής σημασίας. Αφενός, αποτυπώνει και αναδεικνύει την πρόοδο στην οικονομία τα τελευταία χρόνια. Αφετέρου, υποβοηθά την πορεία της εφεξής, συμβάλλοντας θετικά στο κόστος χρηματοδότησης και στις επενδύσεις. Το ελληνικό Δημόσιο έχασε την επενδυτική βαθμίδα το 2010, μετά την επιδείνωση θεμελιωδών μεγεθών της οικονομίας, όπως και την αμφισβήτηση της αξιοπιστίας κεντρικών στατιστικών στοιχείων. Παρά την πρόοδο έκτοτε, η επενδυτική βαθμίδα ανακάττει 13 ολόκληρα χρόνια από την απώλειά της και 5 χρόνια από τη λήξη των προγραμμάτων. Σε σχέση με την περίοδο πριν από την κρίση, η βαθμιολόγηση από τους οίκους είναι ακόμη δυσμενέστερη, όπως η ψαλίδα δανεισμού από τις υπόλοιπες ευ-

ρωπαϊκές οικονομίες, στοιχεία που δείχνουν την περαιτέρω πρόοδο που είναι κρίσιμο να επιτευχθεί. Η συγκυρία προσφέρεται, αρχικά, για μια απολογιστική παρατήρηση. Κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους αμφισβητήθηκε, με διάφορους τρόπους στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της χώρας, το αν η παραμονή της στο ευρωπαϊκό νόμισμα ήταν εφικτή ή χρήσιμη. Οι εξελίξεις έδειξαν πως η οικονομία μας μπόρεσε να σταθεροποιηθεί και να συγκλίνει προς τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές, χωρίς να αποχωρήσει από το κοινό πλαίσιο, με όλους τους κινδύνους και το κόστος που κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν. Ακόμη περισσότερο, η οικονομία μας θα ήταν πολύ πιο ευάλωτη στις εξωγενείς κρίσεις που ακολούθησαν, λόγω της πανδημίας και της αναταραχής στις αγορές ενέργειας και ευρύτερα, εάν είχε ακολουθήσει άλλη πορεία. Ταυτόχρονα, από τη συσσωρευμένη και επώδυνη εμπειρία

των τελευταίων ετών, αναμένεται να έχει διαμορφωθεί μια ελαχιστη έστω κατανόηση σε επίπεδο πολιτικής, ότι η χώρα δεν θα πρέπει ποτέ να ξανακυλήσει σε δημοσιονομική αστάθεια. Η ιδέα πως η ανάπτυξη μπορεί να σπριζεται σε ελλείμματα και ευρείες δαπάνες ελπίζει κανείς πως έχει συνολικά απορριφθεί από μια κοινωνία που πλήρωσε βαρύ κόστος από την κρίση χρέους, ιδίως το ασθενέστερο τμήμα της. Κάθε ευρώ στο δημόσιο ταμείο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πολύτιμο. Η σχετική ισορροπία δεν θα είναι πάντα εύκολη, ιδίως όταν ολοκληρωθεί ο κύκλος στήριξης από πόρους όπως το Ταμείο Ανάκαμψης και με δεδομένες τις δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις, σε συνδυασμό με τη επίπτωση του χρέους σε βάθος ετών. Φυσικά, η ανάκτηση του αξιόχρεου από οίκους και οι αποδόσεις των ομολόγων είναι μόνο μια έκφανση της εμπέδωσης εμπιστο-

σύνης. Γι' αυτό είναι κρίσιμο να ξεκαθαριστεί, πέραν αμφιβολίας, η σταθερή στόχευση της οικονομικής πολιτικής τα επόμενα χρόνια, έτσι ώστε η χώρα να γίνει πολύ περισσότερο ελκυστική για επενδυτικά κεφάλαια και, ακόμη πιο σημαντικό, και για ανθρώπους. Εφόσον αυτό συμβεί, θα βρεθεί σε έναν ενάρετο κύκλο ανάπτυξης. Προς το παρόν, όμως, πρέπει να υπάρχει συνείδηση της χαμηλής βάσης στην οποία ακόμη βρισκόμαστε. Τέλος, η δημοσιονομική πορεία εξαρτάται κρίσιμα από τη στροφή προς ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα. Χωρίς παραγωγή υψηλής αξίας, τα εισοδήματα και τα φορολογικά έσοδα θα είναι χαμηλά, δημιουργώντας υπερβολική πίεση στις δαπάνες σε τομείς όπως η υγεία και η παιδεία και σε όσους πληρώνουν φόρους. Τα τελευταία χρόνια, έχει επέλθει σημαντική πρόοδος, με αύξηση των επιχειρήσεων και θέσεων εργασι-

ας που σχετίζονται με νέες τεχνολογίες και εξαγωγές. Η πρόοδος όμως είναι σχετικά αργή, καθώς ανταγωνίζεται ένα άλλο μεγάλο κομμάτι της οικονομίας με χαρακτηριστικά παρόμοια με την προ κρίσης περίοδο: κατακερματισμένη ή άτυπη εργασία και επιχειρηματικότητα που στηρίζεται στην αναποτελεσματική λειτουργία του δημόσιου τομέα. Το ζήτημα σχετίζεται και με το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς μπορεί να μην αποτελούν πλέον μεγάλο πρόβλημα για τις τράπεζες, ωστόσο, εγκλωβίζουν πόρους. Συνολικά, ποιο από τα δύο τμήματα της οικονομίας θα αναπτυχθεί περισσότερο τα επόμενα χρόνια θα είναι κρίσιμο για τη συνολική πορεία της χώρας και για τις συνθήκες εμπιστοσύνης που θα δημιουργηθούν. Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής IOBE και καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.